

Intervju guvernera CBK Fehmi Mehmeti za Telegrafi

gdine. Mehmeti, koje je mere preduzeo CBK nakon pojave pandemije COVID-19?

Guverner Mehmeti: Da bismo ublažili posledice ove krize po našu ekonomiju, mi kao Centralna banka Republike Kosovo aktivno delujemo u preduzimanju niza mera usmerenih na osiguranje normalnog funkcionisanja finansijskog sistema i ublažavanje posledica krize na našu ekonomiju. Takođe smo kontinuirano pratili kretanja na regionalnom, EU i međunarodnom nivou i imali redovnu komunikaciju sa našim međunarodnim partnerima, poput MMF-a, Svetske banke, EBRD-a i privrednih komora na Kosovu, i svi delimo iste zabrinutosti u pogledu situacije, a posebno posledica koje bismo mogli imati u slučaju nastavka ove situacije. I naravno, u okviru ustavnog mandata CBK-a smo koordinisali mere sa svim kosovskim institucijama kako bi se što efikasnije suočili sa nastalom situacijom. Shvatajući poteškoće sa kojima se suočavaju neka preduzeća i zaposleni, CBK je zajedno sa kreditnim institucijama odlučila da dozvoli period neplaćanja za otplatu rate kredita počev od 16. marta 2020. do 30. aprila 2020. i u zavisnosti od razvoja situacije u ovom periodu to se može produžiti. Ovo ima za cilj da ublaži finansijsko opterećenje za sve korisnike kredita koji se suočavaju sa poteškoćama u ostvarivanju prihoda kao rezultat pandemijske krize. Tokom ovog perioda, na korisnike kredita ne primenjuju se mere smanjenja kreditnog rejtinga. CBK je putem svojih mera kreditnog registra preduzeo sve potrebne zakonske mere da spreči klasifikaciju kredita, da ne zahteva dodatne rezerve i da ih ne klasifikuje kao nekvalitetne kredite u Kreditnom registru. Tokom ovog perioda, CBK je osigurao redovno funkcionisanje platnog sistema na celom Kosovu, uključujući pogođena područja, koja su bila izolovana tokom određenog vremenskog perioda. CBK je započeo i nastavlja redovno dezinfikovati sav novac kojim snabdeva tržište, kao zaštitnu meru za korisnike gotovine. CBK je osnovao tim za kontinuitet rada i međuinstitucionalni odbor između CBK-a, trezora i bankarske asocijacije kako bi se osiguralo normalno funkcionisanje finansijskog sistema u zemlji.

Da li bi na Kosovu mogla nastati ekonomska kriza nakon pandemije?

Guverner Mehmeti: Prema prognozama CBK-a, ekonomija Kosova u 2020. godini zaustaviće ekonomsku ekspanziju koju je karakterisao prosečni godišnji rast od 3,6 procenta u poslednjih deset godina.

Koronavirus će uticati na ekonomski pad zemlje. Koji nivo pada očekujemo?

Guverner Mehmeti: Pretpostavljajući da će se ekonomski šokovi u ekonomiji Kosova osetiti više u prvom i drugom kvartalu, a delom i u trećem kvartalu godine, naše preliminarne prognoze sugerišu stvarni ekonomski pad u rasponu od -2% do -4% za 2020. Međutim, ove su prognoze preliminarne i zato ih treba uzimati sa velikim oprezom. Pomno ćemo pratiti kretanja u našoj ekonomiji i u globalnoj ekonomiji i s obzirom na ta kretanja razmotrićemo naše makroekonomske prognoze.

Institucije u zemlji ograničile su mnoge radne aktivnosti tokom pandemije i odobreni su hitni paketi. Šta mislite o ovome?

Guverner Mehmeti: Očekuje se da će paket koji je pre nekoliko dana odobrila Vlada Kosova osigurati potrebnu injekciju sredstava ekonomiji. Međutim, uslovi kroz koje prolazi ekonomija zemlje neće ostaviti javne finansije nepromenjene.

Koji su sektori na koje najviše može uticati pandemija COVID-19?

Guverner Mehmeti: Pandemija Covid-19 poremetila je aktivnosti u mnogim sektorima ekonomije, ostavljajući preduzeća bez prihoda, dok obaveze tih preduzeća i dalje ostaju aktivne, što rizikuje njihovu solventnost i može ih dovesti do zatvaranja. U isto vreme, zaposleni ovih preduzeća rizikuju da delimično ili čak u potpunosti ostanu bez ikakvog primanja, što negativno utiče na kupovnu moć potrošača. U ovim uslovima, kada se potražnja za kreditima smanjuje i neizvesnost za budućnost povećava, očekuje se da će doći do pada kreditiranja od strane finansijskih institucija, čime će se smanjiti vrlo važan izvor finansiranja potrošnje i investicija. Drugi važan kanal koji će pogoditi kosovsku ekonomiju zbog pandemijske krize može biti spoljni sektor. Kosovo ima veoma veliku zavisnost od doznaka, koje doprinose sa 10% BDP-a na godišnjem nivou. Pad ekonomskih aktivnosti u razvijenim zemljama nesumnjivo se očekuje da će uticati na smanjenje ovog vrlo važnog resursa za finansiranje potrošnje u našoj zemlji. Uprkos stalnom protoku doznaka na Kosovo, iste su zabeležile pad tokom nedavne svetske ekonomske krize, tj. u 2009., 2010., 2011., pa ostaje da se vidi kako će se efekti pandemijske krize manifestovati u ekonomijama, gde je naša dijaspora koncentrisana, kako bi se imala konkretnija procena priliva doznaka tokom ove godine. Jedan od sektora za koji se očekuje da će ga pogoditi pandemija Covid-19 je izvoz, što će uticati na dalje povećanje efekata krize na ekonomiju Kosova, dok se zbog nemogućnosti obavljanja ekonomskih aktivnosti u normalnim uslovima, kao i neizvesnosti očekuje da će budući razvoj direktno uticati na pad stranih direktnih investicija. U međuvremenu, kategorija za koju se očekuje da će održati veću stabilnost u ovom periodu su javni rashodi, čiji se protok u ekonomiji očekuje da donekle ublaži negativne efekte gore spomenutih kanala.

Postojala je neizvesnost oko nekih odluka u vezi sa isplatom mesečnih rata bankama - šta je obustavljeno, ko može imati koristi od obustave rate, koje su olakšice i hoće li biti dodatnih plaćanja za pojedince i kompanije?

Guverner Mehmeti: Centralna banka Republike Kosovo zajedno sa Bankarskom asocijacijom Kosova zajednički su odlučili da preduzećima i pojedincima, koji zbog pandemije izazvane virusom Covid-19 i situacije stvorene u zemlji, kao i pada nivoa prihoda, bude dozvoljeno obustavljanje isplate rata kredita. U slučaju obustave plaćanja kredita, zatezne kamate povezane sa kreditom se neće primenjivati u ovom periodu. Dakle, prema zajedničkoj odluci, banke ni na koji način ne smeju primenjivati zatezne kamate povezane sa ovim kreditima. Takođe, kamatna stopa na ove kredite neće rasti. Svaka banka će pojedinačno pregledati prijave za obustavu otplate rate kredita, za svaki slučaj, jer banke imaju informacije o svojim klijentima u vezi pada nivoa prihoda i uticaja pandemije na nivo prihoda i poslovanja. Zajmoprimci koji i dalje imaju redovne prihode kao i pre stvorene situacije moraju nastaviti da plaćaju rate kredita kao i ranije. Centralna banka Republike Kosovo ohrabrila je i podstakla zajmoprimce da ovo pravo ostvaruju na najracionalniji mogući način, jer je efikasno funkcionisanje finansijskog sistema od vitalnog značaja i bitno u okolnostima kroz koje prolaze zemlja i svet.

Da li će ova pandemija uticati na ekonomski rast i doznake iz dijaspore?

Guverner Mehmeti: Kao što sam ranije napomenuo, naše preliminarne prognoze sugerišu stvarni ekonomski pad u rasponu od -2% do -4% za 2020. Ponavljam, Kosovo ima vrlo veliku zavisnost od doznaka, sa učešćem od preko 10% BDP-a na godišnjem nivou. Nesumnjivo se očekuje da pad ekonomskih aktivnosti u razvijenim zemljama utiče na smanjenje ovog vrlo važnog izvora finansiranja potrošnje u našoj zemlji. Uprkos stalnom protoku doznaka na Kosovo, one su opadale tokom nedavne globalne ekonomske krize, tj. 2009, 2010, 2011, pa ostaje da se vidi kako će se efekti pandemije

manifestovati u ekonomijama u kojima je naša dijaspora koncentrisana, kako bi imali konkretniju procenu ponašanja doznaka u toku ove godine.